

İnsanın düzenli yazmasının getirdiği bir zihin berraklığı varmış. Bana rast gelmedi. Kendimi daha çok yazının esiri gibi hissettim ve bazı akşamlar öfkesinden kaçmak için bir nevi vergi öder gibi, kelimeler uydurdum. Bunları kimseye anlatamazsın.

İnsanın hayatına asıl yön veren fikirlerini paylaşamayacağını, neticede insanı insan yapan tarafları anlamamanın kimse için mümkün olmadığını kavramak zorunda kaldığımdan. İnsanın yalnızlıkla imtihanı. Bu kafanın içinden hangi düşünceler geldi geçti? Ruhun akışından kimsenin haberi yok.

Anlatılamayan illa *ayıp* düşünce değil, anlaşılması zor olan, insanın başkalarınca tahmin edilebilecek düşünceleri değil. Onlar aşağı yukarı herkeste var. Herkesin gizlediğini bildiğinizde, herkesle aynı yerde, aynı şekilde konuşmuş gibi oluyorsun. Aynı lafı ha konuşmuşuz, ha susmuşuz.

Erkeklerin kadınlara nasıl baktığını biliyorsan, bunların aklını zorlaması çok rahatsız etmez. En fazla bu.

Asıl dert, aslında kimsenin ilgiye layık görmediği komik ve küçük düşünceler. İnce, hassas veya dümdüz anlamsız gelecek. Önemli inançların hepsi böyle. Mesela aslında öleceğimize inanmayız ve bunun yerine geçen başka inançlarımız vardır. Bunlar neredeyse bir insanın şifreleri gibi. İnsanın tam olarak neye inandığını bilerseniz, tamamen saydam hale gelebilir. Velakin bu inançlar da o kadar yalınkat değil. İnsan kendi düşüncesine malik değil.

İnsan tecrübe ettiğini anlayabiliyor, düşünceler de böyle. Onları daha önce düşünmemiş bir insana onları aktardığınızda yarım yamalak anlıyor, zaten daha önce anladığı kadar.

Peki insan daha önce kendinin düşünmediği bir düşüncenin gerçekte iyi mi, kötü mü olduğunu nasıl anlıyor?

Devletimizin vatandaşlarına anlattığı hikayelere herkes kadar ben de maruz kaldım. Bunların bazısına pek inanılır olmasa, hikayenin kendisine değil, değerine inandığım ve insanların bunlarla birbirini tanıdığına inandığım için, kritik zekama tabi tutmadım.. Bununla beraber, bu hikayelerin, dost düşman hikayelerinin, Türk devletinin geçmişi ve geleceğiyle ilgili hikayelerin, neticede hikaye olduğunu ve bunların da herkes için bir noktadan sonra anlamını kaybedeceğini tahmin ederim. Ne kadar doğru, doğruya yakın hikaye anlatırsanız, o kadar az yeni hikaye sarfetmek zorunda kalırsınız. Hakikat anlattığınız hikayeleri desteklemiyorsa, yeni eklentiler ve bakım için çok gayret etmek gerekir.

Yanlış dayanan mefkure suyun içine kurulmuş ev gibi, daima bakım gerektirir. İnançlarını her selde değiştirmek zorunda kalanın, başka iş yapmaya mecali kalmaz. Önemli bir *zihinsel gider* kalemi.

Toplulukların hikayelerini oluştururken, sağlam oluşturmaya gayret etmesi gerek. bizim hikayelerimiz ne kadar sağlam? Ne kadar yere basıyor. Hayat, insanların doğrudan temas edemeyeceği derecede

karmaşık olabilir ve biz bu karmaşıklığı anlattığımız hikayelerle ve onları birbirine örerek gideririz. İnsanın düşüncesinin hayatın giriftliği içinde kaybolmasına bu hikayelerimiz engel olur.

İnsanın hikayelerini sağlam kurması, devamlı değişmesine, devamlı bakım görmesine karşı bir önlemdir. Bilimin *hikayeleri* bu sebeple sair *sosyal bilim* hikayelerinden daha sağlamdır. Bilim aslında sağlam hikaye kurma sanatıdır. Ancak tek hedef sağlamlık olduğunda da, pratik bazı ihtiyaçları karşılayamaz hale gelirsiniz. Ancak amaç her ne şekilde olsun, pratik faydalarsa, yani sırf bir topluluğu idare etmek için, suyun içine bile ev kuracak durumdaysanız, hayatınız onun tamiriyle geçer. Hikayenin orasından burasından su almasına karşılık, yeni bahaneler ve önlemler geliştirmek gerekir. Daima kendi hikayesinin derdinde olan birinin onu sağlamlaştırması, genişletmesi, dinleyen insanları derinleştirmes ve hikayeyi yaşatması mümkün olmaz. Hak gelir, batıl zail olur.